

224. Mórág, Demeter-tanya

(Tolna megye) Kö

Lakossági bejelentésből értesültünk, hogy Kismórág és az alsónánai vasúti megálló között, egy a bonyhád-bátaszéki útba torkolló mélyútban sírok és falak kerültek elő. Az út felületében helyenként a felszínen is észlelhető volt egy az utat Ny–K-i irányban teljes szélességében átvágó falszakasz, amelynek mindkét széle az út menti erdőbe futott be, tőle D-re kb. 15 m-re pedig a Ny-i keréknyom alján emberi lábfejhez tartozó, antropológiai helyzetben fekvő csontokat láttunk. A fal és a közelében fekvő sír, valamint az út nyomvonalában gyűjtött kevés kerámia középkori településre és templomára utal.

2006. szeptember–októberben régészeti kutatást végeztünk. (Lásd az illusztrációt a 234. oldalon!) A rá-taposott, legvastagabb pontján is mindössze 1–2 cm vastag törmelékes földet eltávolítva előbukkant a 6,8 m hosszú, 75 cm széles, szendvicsfalas technikával készült, vélhetőleg felmenő déli hajófalszakasz, amelynek két szélét egyetlen téglaszélességben (12 cm) gondosan rakták, közét viszont homokos, laza habarcs közé rakott tégladarabokkal (és elszórva kővel) töltötték ki. Ugyanilyen technikával készült a rá merőleges, 78–80 cm széles és valamivel több mint 4 m hosszan kibontható Ny-i zárófal, amely az út lejtése miatt két téglasorral magasabban jelentkezett és D-en falkiszedéssel ért véget. A két falszakasz találkozásánál, az út déli szélének árkában már a felszínen látható volt az esővíz által kimosott, kőből rakott, 75 cm széles és 50 cm hosszú ÉNy-i támpillér, amely a zárófal vonalának meghosszabbításában fekszik.

A hajó belső hossza a fentiek alapján legalább 6 m, a szentély az úttól K-re, sűrű bozótban fekszik. A hajó belső szélességéből az út nyomvonalában közel 3 m került elő, de a falkiszedéstől D-re 2,5–3,5 m között nyitott szondában alaktalan faltömb jelentkezett, tehát a hajó belső szélessége legalább 5,5–6 m lehetett. A pillér és az É-i hajófal szögletében nyitott 90×70 cm-es szondában 1,1 m mélyen nem sikerült az alapozás alját elérni, de a fal síkjának befelé ugrása (szűkülése) ennek közelségét jelezte. Bár a falon nem volt elkülöníthető a felmenő fal és az alapozás határa, a felszínre került falsík a felmenő fal alja lehet.

A felszínen is észlelt váz Inf. II. korú, koporsós sír volt, a váz két végén egy-egy koporsószöggel, a váz alatt pedig koporsódeszka-darabokkal, földjében faszendrabakkal. A bolygatatlan sírnak a faltól való viszonylag nagy távolsága a temető déli szélét jelezheti.

K. NÉMETH ANDRÁS – PETKES ZSOLT

225. Mórchida, homokbánya

(Győr-Moson-Sopron megye) Rő

2006. március 23-án helyszíni szemlét tartottunk a Mórchidához tartozó, de Kisárpás–Dombiföldektől D-re elhelyezkedő homokbányában, melyet ma is illegálisan használnak. A homokbánya falában objektumokat figyel-

tünk meg. Az egyikből egy Constans-kisbronz került elő, ezenkívül a bánya területén római kerámiatöredékeket és paticsdarabokat figyeltünk meg.

Munkatársak: Nagy Andrea és Molnár Attila.

BÍRÓ SZILVIA

226. Nagybörzsöny, Magyar-hegy

(Pest megye) B

2006. szeptember 13-án terepbejárást végeztünk a késő bronzkori földváron, mely többnyire áttekinthető volt, bár helyenként sűrű bozót fedte; az erődítés eléggé lekopott, inkább terasz formájú. A védett területen belül több terasz is megfigyelhető volt. A felszínen néhány jellegtelen késő bronzkori cserepet találtunk.

MIKLÓS ZSUZSA – NOVÁKI GYULA

227. Nagydobos, Károlyi-erdő

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Ő

2006. május–júniusban örökségvédelmi hatástanulmány elkészítéséhez végeztünk terepbejárást a jövődőlbeli Szamos–Kraszna közötti víztározó területén a gátak, illetve az anyagnyerők helyén. Összesen 13, Nagydobos területén egy közelebről meg nem határozható őskori lelőhelyet találtunk. (Lásd a térképet a 218. oldalon!)

Munkatársak: Nagy Márta és Virág Krisztián régészek, Bakos János és Mester Andrea régésztechnikusok.

ALMÁSSY KATALIN – JAKAB ATTILA – LUKÁCS JÓZSEF

228. Nagyhalász, Kósa-tanya

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Ő

2006. október elején terepbejárást végeztem a Tiszatelek–Tiszarád–Vasmegyer–Beszterec–Nagyhalász települések között húzódó optikai vezeték nyomvonalán örökségvédelmi hatástanulmány készítése érdekében. A Kósa-tanyától D-re egy darab őskori kerámia került elő a környezetéből kissé kiemelkedő területen.

JAKAB ATTILA

229. Nagykanizsa, Erzsébet tér

(Zala megye) Tő, Kú, Ú

2006. november 29. és december 14. között megelőző régészeti feltárást folytattunk a lelőhelyen. Két, egyenként 23 m átmérőjű kör területén fog állni az a mélygarázs, melynek építése kapcsán vált szükségessé a megelőző feltárást. E két ún. siló helyén kezdtük meg a munkát. Az 1. siló (Ny-i) bolygatott volt, egy mély pince és egy 20. századi beton víztározó elpusztított minden régészeti réteget. A 2. siló területén találtuk meg az egykori (16. századi) városfal ÉK-i sarokbástyájának cölöpsorát és a falat övező árkot. Majd egy későbbi építési periódus cölöpsorára és városfal előtti árkának nyomaira bukkantunk. Úgy tűnik, hogy a városfalat megújították, idővel a fal keletebbre tevődött. Összesen 17 objektumot

dokumentáltunk, ebből 10 keltezhető a 16., 7 objektum a 18–19. századra. A leletek közül külön ki kell emelni egy díszes páncélzat darabjait, török kori korsó- és táltöredéket. Megállapítottuk, hogy az épülő mélygarázsok helyén Nagykanizsa 16. századi erődített városfalának nyomait sikerült lokalizálni, megtaláltuk a város ÉK-i saroktoronyának helyét.

A leletek a nagykanizsai Thúry György Múzeum régészeti gyűjteményébe kerültek.

SZÁRAZ CSILLA

230. Nagykanizsa, Inkey-kápolna

(Zala megye) B, LT, Ró, N

A lelőhelyen már többször folytattunk ásatást (1975, 1979–81, 1991), ezek során több korszak emlékei kerültek napvilágra. A lelőhely egy lapos dombtetőn helyezkedik el, melynek K-i szélé félszigetszerűen nyúlik be a Lazsna-patak É–D irányú elágazásának árteres részébe. Az utóbbi évek terepbejárásai sejtették, hogy a nagy kiterjedésű lelőhely erre is folytatódik. 2005-ben pozitív eredménnyel zárult az e területen végzett próbaásatásunk.

Azt követően megelőző régészeti ásatást végeztünk ezen a K-i nyúlványon, amely a nagykanizsai Ipari Park és Logisztikai Központ területére esik. A területet az önkormányzat ipartelepítésre kívánja felhasználni.

A 2006. július 13. és augusztus 24. között 5500 m² kiterjedésű területet vizsgáltunk át, és több korszak, összesen 209 telepjelenségei kerültek felszínre. A tavalyi próbaásatásunk néhány kutatóárkával együtt az összesen feltárt terület 5813 m². Az objektumok háromnegyede római kori, a 3–4. századi villagazdaság kerítéssel körbevett és fészerekkel, istállókkal tarkított részéhez tartoznak. Így a legtöbb római kori telepjelenség rendszert alkotó cölöplyuk volt. A késő bronzkori urnamezős kultúrába 5 objektum sorolható, 1 objektum félig földbe mélyített kelta ház volt, 18 népvándorlás kori gödörnek bizonyult, míg ugyanennyinél bizonytalan volt az objektum kora.

Munkatársak: Borbély Zsuzsanna, Lakó Márta és Mázsa Renáta régésztechnikusok.

HORVÁTH LÁSZLÓ

231. Nagykanizsa, Inkey-kápolna, Római temető I.

(Zala megye) U, R

Az Inkey-kápolna melletti késő római villa rustica K-i temetőjét (Római temető I.) 2005-ben megelőző ásatás keretében teljesen feltártuk. Az ásatásról és a római birtokközpont másik, a nyugati temetőjének ásatási eredményeiről rövid összefoglalást adtunk közre.¹⁹

19 EKE I. – HORVÁTH L.: Késő római temetők Nagykanizsán. In: Régészeti kutatások Magyarországon – Archaeological Investigations in Hungary 2005. Budapest, 2006. 73–86.

A lelőhelyen települési objektumok is előkerültek, melyek nagyobb része a késő rézkori badeni kultúra hagyatéka volt.

A nagykanizsai Ipari Parkban tervezett ún. A jelű út és a szomszédos, betelepítésre szánt részek érintik a lelőhely közvetlen környezetét, ezért folytattuk idén is a megelőző ásatást. Feltárásunkat arra a két helyre koncentráltuk, ahol várhatóan a települési jelenségek sűrűsödnek: 1. A mintegy 30 m szélességű, Ny–K irányú A jelű út nyomvonalára, amely közvetlenül a tavaly feltárt késő római temető É-i szélén húzódik (7045 m²). 2. A római temetőtől Ny-ra lévő részre (4137 m²). Az említett két terület így fekvő L-alakot képez a 2005. évi feltárásunk É-i és Ny-i szélén. Az idén feltárt terület nagysága 11 182 m² lett, ami a 2005. évvel együtt csaknem 20 000 m² egybefüggő terület kutatását jelenti.

Várakozásunknak megfelelően a települési jelenségek Ny felé sűrűsödtek. A tavalyi 51 települési objektum után idén összesen 224 (tehát mindösszesen 275) különböző korú települési jelenséget találtunk: 4 közepes nagyságú a lengyeli kultúra, 5 nagyméretű (az egyik például 19×15 m alapterületű és 2,5 m mélységű) a Balaton-Lasinja kultúra, 134 a badeni kultúra hagyatéka, míg 81 objektumnál csak valószínűsíthető, hogy a késő rézkori településhez tartozó cölöplyukak, egyéb objektumok nyomai lehettek. Az ásatás legfontosabb eredményei a gazdag kerámiaanyagot szolgáltató késő rézkori településről kapott információk. A rengeteg és zömmel méhkas alakú verem szinte szabályos sorokban helyezkedett el, a minden valószínűség szerint nagyméretű, földfelszíni, cölöpszerkezetű, agyagtapasztásos oldalú házak mellett.

Munkatársak: Borbély Zsuzsanna, Lakó Márta és Mázsa Renáta régésztechnikusok.

HORVÁTH LÁSZLÓ

232. Nagykanizsa-Palin, anyagnyerőhely

(Zala megye) U, R, B, N

Nagykanizsa-Palin É-i szélén, a 74. sz. közút és a vasút által határolt területből kiemelkedő homokdombon jelentkezett a lelőhely. A helyszínen dr. Horváth László 1998-ban végzett kisebb leletmentést, amely során feltárta egy körárok 20 m-es szakaszát külön kis „füllel” (kapu), valamint 2 kis objektumot. A domboldalba húzott kisebb szondaárkokban pedig további árkok profiljai jelentkeztek, melyek alapján itt hármas körárokrendszert feltételeztünk.

A helyszínen telephely kialakítását tervezték, az innen kitermelt homokot pedig az M7 autópálya építéséhez használták fel, ami szükségessé tette a lelőhely feltárását. Az ásatást 2006. június 26. és december 15. között végeztük, amely során 18 700 m² nagyságú területet kutattunk át és 84 objektumot bontottunk ki.

A feltárás a korábbi feltételezéseket igazolta, valóban hármas körárokrendszer jelentkezett a dombon, az égtájak irányába bejáratokkal és kapukkal. Ez a *késő neolitik-kora rézkori* kultikus hely a lengyeli kultúra klasszikus idejére keltezhető. A három árokból kettőnek teljes